

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1937.

Andra kammaren.

Nr 2.

Fredagen den 15 januari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Föredrogs och lades till handlingarna Kungl. Maj:ts på rikssalen överlämnade berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit.

§ 2.

Vidare föredrogs var för sig Kungl. Maj:ts å kammarens bord vilande propositioner; och hänvisades därvid

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 2, med förslag till lag med vissa bestämmelser om rättegången i tryckfrihetsmål; och

nr 6, med förslag till lag om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo, m. m.;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 7, angående avskrivning av vissa i flottledsfonden ingående fordringsbelopp;

nr 8, angående avskrivning av f. inspektoren Axel Königsons i Granvik, Aareavaara, skuld till kronan på grund av virkesköp;

nr 9, angående befrielse från viss betalningsskyldighet på grund av statsbidrag till ett utdikningsföretag inom Gunnarsbyn i Råneå socken av Norrbottens län;

nr 10, angående godtagande av ackord å fordran för vissa från kronoegendomen Hättebo nr 1 i Jönköpings län försålda lägenheter;

nr 11, angående medgivande för Kungl. Maj:t att i vissa fall försälja kronoegendom m. m.; och

nr 12, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att biträda ackordsuppgörelser i fråga om kronans fordringar för försålda kronoegendomar;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 16, med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld;

till jordbruksutskottet propositionerna:

nr 17, angående vissa svenska spannmålsföreningen u. p. a. i likvidation berörande frågor;

nr 18, angående befrielse för Råneå elektriska kvarnaktiebolag från skyldighet att erlägga vissa fiskeavgifter;

nr 19, angående avstående i vissa fall av mark från kronoegendomar eller upplåtande av nyttjanderätt eller servitutsrätt till sådan mark;

nr 20, angående förstärkning av nionde huvudtitelns anslag till kommitéer och utredningar genom sakkunniga;

nr 21, angående placering i lönehänseende av kronojägaren A. W. Andersson; och

nr 22, angående ändring av bestämmelserna för kapital- och räntebetalning å vissa ackordslån;

till statsutskottet propositionen, nr 4, angående visst markbyte med Eskilstuna stad;

till behandling av lagutskott propositionerna:

nr 13, med förslag till lag om ändrad lydelse av 2 och 5 §§ sinnessjuklagen den 19 september 1929 (nr 321);

nr 14, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 4 § och 6 § 1 mom. lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering; och

nr 15, med förslag till lag angående ändrad lydelse av 6, 7, 8, 13, 29 och 40 §§ lagen den 28 juni 1935 (nr 434) om folkpensionering;

till statsutskottet propositionen, nr 25, angående understöd åt föreningen till minne av Konung Oscar I och Drottning Josephina för verksamheten vid åkerbrukskolonien Hall;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 26, angående försäljning av viss del av lägenheten Flyksnäs under landsfiskalsbostället Kråkered i Sätilla socken av Älvsborgs län;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 23, med förslag till förordning om fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1932 angående rätt för Konungen att åsätta särskild tullavgift; samt

till statsutskottet propositionen, nr 24, angående upplåtelse av rätt till bearbetande av icke inmutningsbara mineralfyndigheter å kronojord.

§ 3.

Härefter föredrogos var efter annan de på bordet liggande motionerna; och remitterades därvid

till statsutskottet motionen nr 1 av herr *Bengtsson*;

till behandling av lagutskott motionen nr 2 av herrar *Thorell* och *Lundqvist*;

till statsutskottet motionerna:

nr 3 av herr *Nordström* i Kramfors *m. fl.*; och

nr 4 av herr *Olsson* i Stockholm *m. fl.*;

till behandling av lagutskott motionerna nr 5—7 av herr *Olsson* i Stockholm *m. fl.*;

till konstitutionsutskottet motionen nr 8 av herr *Spångberg m. fl.*; samt

till tillfälligt utskott motionen nr 9 av herr *Kilbom*.

§ 4.

Härpå föredrogos herr *von Seths* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet få framställa spörsmål angående svenska medborgares deltagande såsom frivilliga i det spanska inbördeskriget m. m.

Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till berörda anhållan, dels ock på avslag därå; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Herr Hagberg i Luleå begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den, som vill, att kammaren bifaller herr von Seths ifrågavarande anhållan att få framställa spörsmål till herr statsrådet och chefen för justitiedepartementet, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit berörda anhållan.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser och voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av upprensingsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit herr von Seths förevarande anhållan.

§ 5.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet riksdagens revisorers berättelse om den år 1936 av dem verkställda granskning av statsverkets jämte därtill hörande fonders tillstånd, styrelse och förvaltning.

§ 6.

Vidare föredrogs var för sig och överlämnades till bankoutskottet riksdagens år 1936 församlade revisorers berättelser:

angående riksbanken; samt

om granskning av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning.

§ 7.

Härpå föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott justitieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse.

Tryckfrihetskommitténs berättelse lades till handlingarna.

§ 8.

Slutligen föredrogs och remitterades till behandling av lagutskott militieombudsmannens till innevarande riksdag avgivna ämbetsberättelse.

§ 9.

Ordet lämnades på begäran till herr **Lundell**, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få hemställa, att motionstiden i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 15 måtte utsträckas till det plenum, som infaller näst efter 20 dagar från propositionens avlämnande.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Olsson* i Rödningsberg, nr 10, angående avlöningen för vissa befattningshavare vid yrkesinspektionen;

herr *Lindberg* i Umeå *m. fl.*, nr 11, angående ersättning till Västerbottens läns landsting för i Stenfors skyddshem nedlagda kostnader;

herr *Törnkvist m. fl.*, nr 12, angående bibehållande av en skeppsgossekår;

herr *Brädefors m. fl.*, nr 13, angående vissa ändringar i gällande bestämmelser för fastighetstaxering;

herr *Blomquist*:

nr 14, om underhåll från Vadstena krigsmanshuskassa åt förre soldaten Frans Oskar Berg; och

nr 15, om årligt understöd åt förre banarbetaren Sven Johnsson;

herr *Arneberg*, nr 16, om pensionstillägg åt f. d. expeditionsföreståndaren Claes Edvard Eriksson;

herr *von Seth*, nr 17, angående ryttmästaren J. H. Roséns pensionsförmåner;

herr *Lövgren*:

nr 18, om pension åt förre lantbrevbäraren Johannes Rönnbäck; och

nr 19, om pension åt förre arbetaren och arbetsförmannen Johan Olof Nygren;

herr *Brädefors m. fl.*, nr 20, om viss ändring i lagen om ekonomiska föreningar;

herr *Herou m. fl.*:

nr 21, om höjning av det utav Kungl. Maj:t begärda anslaget för statsbidrag till nyodling m. m.; och

nr 22, om ändring i kungörelsen angående statsbidrag till jordförbättring å ofullständiga jordbruk;

herr *Eriksson i Sandby m. fl.*, nr 23, om viss utvidgning av arrendelånefondens verksamhet;

herr *Persson i Undersvik m. fl.*, nr 24, om anordnande av kurser m. m. i småbruksskötsel; samt

herr *Lindahl*, nr 25, om viss ändring i 24 § lagen om vägdistrikt.

Dessa motioner bordlades.

§ 11.

Interpellation. Herr **Jonsson** i Skedsbygd, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: Herr talman! I oktober månad i fjol uppvaktades chefen för socialdepartementet av ett ombud för besvikna medlemmar i Södra Sveriges Sparkasseförening för byggnadskredit u. p. a. i Kristianstad. Senare skedde av medlemmar i Bygge och Bo Föreningen Consor i Göteborg en anmälan rörande förhållandena inom denna förening.

I dessa anmälningar relaterades huru dessa s. k. byggesparkassar genom annonser om lämnande av byggnadskredit upp till 100 % av fastighetsvärdet mot en räntesats av 2 1/2 % lockade i ekonomiskt hänseende svagt ställda personer, huvudsakligen arbetare, att till kassorna inbetala 15 % av det sökta lånebeloppet för att sedan komma i åtnjutande av nämnda byggnadskredit. Medlemmar, som i god tro tecknat medlemskap men sedermera genomskådat lånekassornas metoder, ha under hot om indrivning tvingats inbetala dessa 15 %, av vilka 1/3 skola användas till administrationskostnad för kassan, utan att sedermera kunna erhålla utlovade lån.

Det har sålunda inträffat flera fall, då dessa medlemmar efter erhållet muntligt löfte att inom tre månader efter inbetalning av dessa avgifter erhålla sina lån i tro, att kassorna skulle kunna hålla dessa löften, påbörjat byggande av bostadshus. Ofta har medlemmen i brist på sparkapital nödgats mot borgen i bank upplåna den erforderliga insatsen, men lån har sedermera icke kunnat utlämnas, varför medlemmen hotas av ekonomisk ruin. I sådana fall har han inte bara att förränta det upplånade kapital, han inbetalt till kassan, utan även lån för de verkliga tomt- och byggnadskostnaderna.

Interpellation. (Forts.)

Medlemmarna ha i dylika fall icke blivit hjälpta utan stjälpna.

I vårt land existerar efter vad jag försport flera sådana s. k. byggespar-kassor; inom Kalmar län har jag dock endast hittills funnit att de båda av mig nämnda haft sin verksamhet förlagd. Jag har haft anledning att syssel-sätta mig med bortåt ett 10-tal fall. I inget av dessa fall ha medlemmar, trots gjorda inbetalningar och trots att de lovats att inom tre månader efter gjorda inbetalningar av föreskrivna insatser, lyckats erhålla lån. I ortspresen refererades denna vecka ett nytt sådant fall, där en person till Bygge och Bo Föreningen Consor u. p. a. inbetalat till ett av föreningens ombud ett insatsbelopp av 1,575 kronor, vilka medel av ombudet skulle hava förskingrats. Härför torde kanske nämnda kassa icke vara ansvarig. Men i slutet av referatet heter det bl. a.: I en till rätten inlämnad skrift avslöjade ombudet, »att kreditkassan Bygge och Boföreningen i sin verksamhet bedriver lögnpropaganda och att företaget ej fullgjort åtagna förpliktelser gentemot kunderna». Som exempel anfördes att en person, som för över 13 månader sedan fullgjort sina åtagna förpliktelser att inbetala 15 % av överenskommet belopp, likväl ännu ej erhållit i utsikt ställda byggnadslån.

Ett studium av dessa nämnda föreningars stadgar säger också genast den i ekonomiska frågor ej fullständigt obevandrade, att kassornas möjligheter att till nämnda räntesats, 2 1/2 %, bevilja byggnadslån äro ganska minimala. Föreningarna ha därför huvudsakligen sin klientel bland arbetare och småfolk, vilka oftast ej äga erforderlig kännedom om villkoren för en sund länepolitik.

Enligt de för dessa kassor gällande stadgarna skall kapital, avsett för utlämnande av lån, bildas genom medlemmarnas insatser. Dessa uppgå till 15 % av den önskade lånesumman, och av dessa 15 % åtgår 1/3 till omkostnader. Återstår alltså 10 %. För att en medlem skall kunna erhålla hela det sökta lånet, behöva således 10 medlemmar inbetala sina avgifter. För att dessa 10 medlemmar skola kunna erhålla lån, behöver följaktligen medlemsantalet växa till 100. Skola dessa 100 medlemmar erhålla sina lån, fordras att medlemsantalet utökas till 1,000 o. s. v. i det oändliga. Beräknade amorteringar på utlämnade lån kunna endast i ringa mån ändra på utlåningsmöjligheten. I tidningspressen gjordes i samband med den ingivna anmälan uttalanden om jämförelse av denna verksamhet med kedjebrevstrafiken, och liknelsen är verkligen slående.

I cirkulär till medlemmarna ha också dessa kassor erkänt sin oförmåga att skaffa erforderligt kapital, men de ha kommit med allehanda undanflykter. Så har t. ex. Bygge och Bo Föreningen Consor ställt i utsikt att kunna hjälpa sina medlemmar med lån därigenom, att en finansman i Stockholm skulle vara villig att för »den goda idén i rörelsen» ställa ett belopp av 2 miljoner kronor till föreningens förfogande, samt uppmanat medlemmarna att lugna sig, tills denna stödlånefråga blivit ordnad.

I inget av mig i Kalmar län känt fall har emellertid någon medlem erhållit lån.

I ett till medlemmarna utsänt cirkulär har Södra Sveriges Sparkasseförening för Byggnadskredit något redogjort för denna »Sparkassas» verksamhet och ställning den 31 oktober 1936. I denna redogörelse heter det bl. a.:

»I lån har till medlemmarna utbetalts 162,525 kronor. Härav har genom rebelåning anskaffats kronor 61,000. I omkostnadsbidrag hade influtit kronor 30,357. Föreningens administrationskostnader voro 29,256 kronor.»

Som synes har den av medlemmarna inbetalda summan för omkostnader för kassans verksamhet nästan förbrukats. Resultatet av rörelsen har således varit att för att förmedla lån, uppgående till något över 162,000 kronor, krävts omkostnader, uppgående till nära 30,000 kronor eller drygt 18 %, en förmedlings-

Interpellation. (Forts.)

provision, som, därest den betingats av en enskild person, ovillkorligen torde skaffat honom ett åtal för ocker.

Hur en kassa med dessa kostnader kan förskaffa sina medlemmar lån till 2 $\frac{1}{2}$ % ränta undandraget sig mitt bedömande. Förmodligen behöver även denna kassa söka kontakt med en större kapitalist, som för »den goda idén i rörelsen» är villig att satsa några miljoner.

I framställningen till Kungl. Maj:t begärdes en skyndsam utredning rörande dessa kassors verksamhet. I oro och bävan för framtiden gå nu ute i vårt land ett stort antal familjer, vilka lockats att i dessa kassor satsa sina besparingar eller i många fall upplånade penningar, i förväntan att Kungl. Maj:t måtte vidtaga den begärda undersökningen. Skulle det därvid befinnas, att dessa kassor eventuellt efter omorganisation och med statens stöd och under statens kontroll skola tillåtas fortsätta sin verksamhet, torde statens hjälp erfordras till att bereda kassornas medlemmar byggnadslån. Skulle å andra sidan vid denna undersökning kassornas verksamhet befinnas vara av den art, att denna form av sparverksamhet icke bör tillåtas fortsätta, torde även statens stöd tarvås för avveckling av kassornas verksamhet, så att de medlemmar, som gjort insatser i kassorna, men ej lyckats utfå utlovade förmåner, hållas skadeslösa.

I anledning av vad sålunda anförts och då det kommit till min kännedom, att framställningen överlämnats till finansdepartementet, får jag härmed till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet framställa följande frågor:

1) Har herr statsrådet i anledning av de gjorda framställningarna om en ingående och skyndsam undersökning och utredning genom Kungl. Maj:ts försorg vidtagit några åtgärder för denna utredning beträffande Södra Sveriges Sparkasseförening för Fastighetskredit u. p. a. i Kristianstad, och Bygge och Bo Föreningen Consor u. p. a. i Göteborg, rörande deras verksamhet?

2) Är i samband härmed åtgärder från Kungl. Maj:t att förvänta, avseende att stävja dessa kassors verksamhet och förhindra uppkomsten av nya sådana kassor, eller, om dessa kassors verksamhet efter denna undersökning befinnes vara av sådan natur, att de kunna tillåtas fortsätta sin verksamhet, är herr statsrådet beredd vidtaga sådana åtgärder, att dessa inordnas under statlig kontroll?

3) Är det att förvänta, att de personer, vilka genom dessa kassors verksamhet lockats att ikläda sig ekonomiska förpliktelser, vilka försvårat deras strävan att skaffa sig egna hem och vilka personer nu hotas av ekonomisk ruin, kunna på något sätt genom förslag av Kungl. Maj:t, till innevarande års riksdag, beredas möjlighet att återfå av dem gjorda insatser?

Ifrågavarande anhållan blev på begäran bordlagd.

§ 12.

Herr talmannen gav härpå ordet till herr **andre vice talmannen**, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att Kungl. Maj:ts proposition nr 1 måtte uppföras sist å nästa föredragningslista.

Denna hemställan bifölls.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Pettersson</i> i Hällbacken	under 2 dagar fr. o. m. den 15 jan.,	
› <i>Österström</i>	› 3 › › › 15 ›	
› <i>Pettersson</i> i Dahl	› 2 › › › 16 ›	och
› <i>Strindlund</i>	› 2 › › › 16 ›	

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2,30 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 16 januari.

Kl 2. e. m.

§ 1.

Justerades protokollet för den 11 innevarande januari.

§ 2.

Avlämnades följande Kungl. Maj:ts propositioner nämligen:

av herr statsrådet *Westman* propositionen, nr 5, med förslag till lag om befordran med luftfartyg, m. m.; samt

av herr statsrådet *Sköld* propositionerna:

nr 29, angående befrielse för mästerlotsen A. V. Friman och lotsen P. E. V. Smålander från viss ersättningsskyldighet till kronan;

nr 30, angående lån till Aktiebolaget svenska amerika linjen;

nr 28, med förslag till lag om användande under budgetåret 1937/1938 av vissa till fonden för pensionering av civila tjänst innehavare inflytande medel;

nr 31, med förslag till förordning om särskild skatt å förmögenhet för år 1937;

nr 32, med förslag till förordning om extra inkomst- och förmögenhetsskatt för år 1937;

nr 33, med förslag till förordning om tillägg till förordningen den 2 maj 1919 (nr 200) angående rätt till ränta vid restitution av utskylder m. m.;

nr 43, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att besluta i fråga om vissa postavgifter;

nr 44, angående fortsatta åtgärder för främjande av sparsamhet bland skolungdomen;

nr 45, angående lån för anordnande av sportstuga för personalen å generalpoststyrelsens bankavdelning; och

nr 46, angående viss ändring av villkoren för ett till Sveriges lokomotivmångs rekreativshem å Särö beviljat statsbidrag.

Dessa propositioner bordlades.

§ 3.

Föredrogs var för sig följande å kammarens bord vilande motioner; och hänvisades därvid

till statsutskottet motionerna:

nr 10 av herrar *Ericsson* i Sörsjön och *Olsson* i Rödningsberg;

nr 11 av herr *Lindberg* i Umeå *m. fl.*; och

nr 12 av herr *Törnkvist m. fl.*;

till bevillningsutskottet motionen nr 13 av herr *Brädefors m. fl.*;

till bankoutskottet motionerna:

nr 14 och 15 av herr *Blomquist*;

nr 16 av herr *Arneberg*;

nr 17 av herr *von Seth*; och

nr 18 och 19 av herr *Lövgren*.

Vid härpå skedd föredragning av motionen nr 20 av herr *Brädefors m. fl.*, om viss ändring i lagen om ekonomiska föreningar, lämnades på begäran ordet till

Herr *Brädefors*, som anhöll om kammarens tillstånd att återtaga ifrågavarande motion.

Denna anhållan bifölls av kammaren.

Härefter föredrogs och remitterades till jordbruksutskottet övriga på bordet liggande motioner, nämligen:

nr 21 och 22 av herr *Herou m. fl.*;

nr 23 av herr *Eriksson* i Sandby *m. fl.*;

nr 24 av herr *Persson* i Undersvik *m. fl.*; samt

nr 25 av herr *Lindahl*.

§ 4.

Slutligen föredrogs herr *Jonssons* i Skedsbygd vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framställa spörsmål angående vissa kassors för fastighetskredit verksamhet m. m.; och blev ifrågavarande anhållan av kammaren bifallen.

§ 5.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Gustafsson* i Lekåsa, nr 26, om anslag för bidrag till byggande och underhåll av enskilda utfartsvägar;

herr *Lövgren*, nr 27, om löneförbättring för vissa fästningspoliskonstaplar i Boden;

herr *Andersson* i Torngård, nr 28, angående förbättrad lagstiftning rörande mantalsskrivning och därmed sammanhängande frågor;

herr *Brädefors m. fl.*, nr 29, om pension åt förre ban- och byggnadsarbetaren Otto Eriksson;

herrar *Andersson* i Löbbo och *Fast*, nr 30, om understöd från Vadstena krigsmanshuskassa åt förre soldaten Johan Teodor Severin Borg;

herr *Eriksson* i Stockholm, nr 31, om pension och gratifikation åt förre vaktmästaren Axel Hjalmar Lindgren;

fru *Nordgren m. fl.*, nr 32, angående ändring i 7 kap. 3 och 4 §§ strafflagen;

herr *Brädefors m. fl.*, nr 33, om upphävande av tillämpningen på landsbygden av vissa bestämmelser i 13 § av ordningsstadgan för rikets städer;

herr *Carlström m. fl.*, nr 34, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 16, med förslag till lag om förekommande och släckning av skogseld;

fru *Nordgren m. fl.*, nr 35, om visst tillägg till lagen om barn i äktenskap m. m.;

herr *Brädefors m. fl.*:

nr 36, om sänkning av räntan å egnahemslån; och

nr 37, om höjning av högsta tillåtna summan vid beviljande av arbetaresmåbrukslån;

herr *Frankenberg*, nr 38, angående komplettering av vissa föreskrifter avseende sjöfartssäkerheten; samt

herr *Frankenberg m. fl.*, nr 39, angående desinficiering av vissa för sängkläder m. m. avsedda råvaror.

Dessa motioner bordlades.

§ 6.

Ordet lämnades på begäran till herr **Lithander**, som anförde: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att Kungl. Maj:ts proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov må uppföras sist å föredragningslistan för måndagens sammanträde.

Denna hemställan bifölls.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Till bordläggning anmäldes riksdagens kanslideputerades memorial, nr 1, angående antagande av tjänstemän i riksdagens kansli.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 2.10 e. m.

In fidem
Per Cronvall.